

Voortgangsevaluatie Innovatie Programma Sociaal Domein 2016 -2020

1. Voorwoord

Per 1/1/2015 zijn 3 nieuwe wetten ingevoerd: de Wmo-2015, de Jeugdwet en de Participatiewet. Daarmee zijn de gemeenten verantwoordelijk geworden voor jeugdhulp, werk en inkomen, en zorg aan langdurig zieken en ouderen. Een deel van deze taken voerden de gemeenten al uit, een deel is overgenomen van de Rijksoverheid, de Provincie en de zorgverzekeraars. Door deze overgang of 'transitie' kan elke gemeente deze taken voortaan in samenhang aansturen, snel reageren op kansen en problemen en maatwerk leveren, dichtbij de eigen inwoners. Bovendien wordt het mogelijk om de taken op een nieuwe manier te organiseren en uit te voeren, zodat bijvoorbeeld inwoners met ingewikkelde problemen terecht kunnen bij één aanspreekpunt. Deze 'transformatie' of 'innovatie' van de taken en verantwoordelijkheden binnen het sociaal domein, is voor elke gemeente een van de belangrijkste opgaven voor de komende jaren.

Voortbouwend op de 'Kadernota sociaal domein' en de 'Innovatie agenda' uit 2014, hebben we in 2015 de eerste concrete stappen gezet naar de innovatie van het sociaal domein, met onder andere de start van de innovatieprojecten 'Samen 4 Elkaar' en 'Samen sterk bij scheiding'. In oktober 2015 hebben we tijdens een goed bezochte stadsbijeenkomst suggesties, ideeën en plannen verzameld om de innovatie verder uit te bouwen. Die hebben we vastgelegd in het 'Ontwikkelprogramma Innovatie Zorg en Welzijn 2016 -2020'.

De afgelopen periode is elk half jaar tijdens 'kennisdelingsbijeenkomsten' met alle betrokkenen de voortgang van de innovatieprojecten besproken, en zijn ervaringen, lessen en ideeën uitgewisseld. Deze zijn terug te vinden op de website innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl, de etalage van het innovatieprogramma, in de vorm van verslagen, nieuwsbrieven, foto's en filmpjes.

Met deze voortgangsevaluatie geven we een overzicht van de tot dusver bereikte resultaten, ervaringen en lessen, en geven we de koers aan voor het vervolg van het innovatieprogramma. We constateren dat in het sociale domein nieuwe activiteiten ontstaan en nieuwe verbindingen tussen werkterreinen, werkprocessen en partners. We willen alle betrokken daarmee complimenteren en hen aanmoedigen om de innovatie van het sociale domein verder vorm te geven.

Marloes Borsboom en Björn Lugthart

2. Richting gevend beleidsmatig kader

Om richting te geven aan de innovatie van het sociaal domein, is in april 2014 de innovatie agenda Rijswijk vastgesteld:

1. Ontwikkel een nauwsluitende keten van welzijn, maatschappelijke hulp- en dienstverlening en zorg, zodat kwaliteit, efficiëntie en effectiviteit bevorderd en geborgd kunnen worden en zwaardere vormen van dienstverlening en zorg voorkomen kunnen worden.
2. Versterk de zelfredzaamheid van de cliënt en zorg zo nodig voor tijdige en zo dichtbij mogelijke hulp/ondersteuning voor de cliënt.
3. Ontwikkel nieuwe arrangementen, die tot een reductie in de kosten gaan leiden.
4. Zet in op vroegsignalering, informele zorg, respijtzorg en mantelzorg.
5. Organiseer de ondersteuning, zorg en toegang zoveel mogelijk via een wijkgerichte benadering.
6. Versterk met preventieve activiteiten de buurt, omgeving van de cliënt.

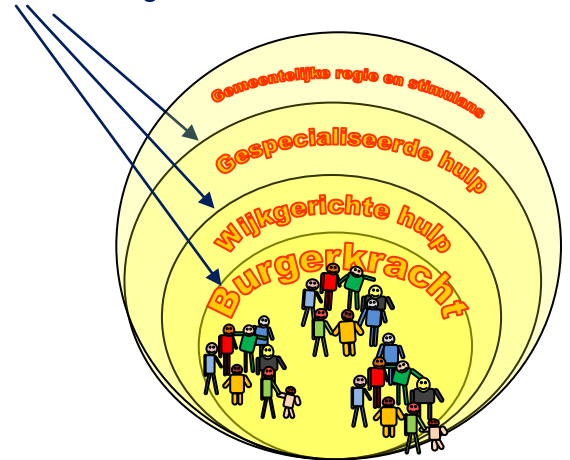
Begin 2016 is op basis van deze innovatie agenda en de inbreng van de deelnemers aan de stadsbijeenkomst van 6 oktober 2015 over de verbetering van Zorg en Welzijn, het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn 2016 -2020 opgesteld, waarin staat wat we in Rijswijk concreet gaan doen om aan de transformatie vorm te geven, en hoe we dat gaan doen.

Het ontwikkelprogramma is in mei 2016 vastgesteld door het college. Het ontwikkelprogramma schetst een ideaalbeeld voor het sociaal domein dat bestaat uit 4 hoofddoelen:

1. Sociale samenhang
2. Inzet burgerkracht
3. Laagdrempelige, wijkgerichte hulp
4. Gemeentelijke regie en stimulans

In het ontwikkelprogramma zijn per hoofddoel de uit te voeren innovatieprojecten beschreven. Deze innovatieprojecten geven invulling aan de innovatieagenda en het bovengeschetste ideaalbeeld.

Goede afstemming

3. Overzicht van de innovatieprojecten

Om aan de innovatie van het sociaal domein een krachtige impuls te geven zijn in het kader van het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn 12 innovatieprojecten gestart. Doel van deze innovatieprojecten was om nieuwe richtingen en nieuwe verbanden in het sociale domein te verkennen en te ontwikkelen. De projectaanvragen zijn ontwikkeld in nauwe samenwerking tussen meerdere (Rijswijkse) partners. Hieronder worden per innovatieproject in hoofdlijnen de doelen, resultaten en lessen genoemd.

Medio 2015 zijn 3 innovatie projecten gestart:

1. Samen 4 Elkaar

Doel: De krachten van verschillende Rijswijkse organisaties bundelen en komen tot een gezamenlijke aanpak om de sociale samenhang te versterken en de inzet van burgerkracht te vergroten voor kwetsbare burgers (eenzaamheidsbestrijding).

Terugblik: Samen 4 Elkaar is in samenwerking met 'Coalitie Erbij' en het 'Seniorenadvies' gestart met het organiseren van een Conferentie tegen Eenzaamheid. Een groot aantal organisaties hebben actief deelgenomen. Helaas zijn er ook organisaties weinig betrokken geweest gedurende de hele projectperiode. De 4 georganiseerde en goed bezochte pop-up eetbijeenkomsten van Resto VanHarte, waren een succes. Aan de belangstelling is te merken dat Rijswijk

toe is aan deze vorm van ontmoeting en contact. Resto VanHarte maakt gebruik van vrijwilligers met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Het Buddynetwerk heeft 16 buddytrajecten '2 tegen 1-zaamheid' uitgevoerd voor Rijswijkse inwoners die een extra steuntje in de rug nodig hebben bij het leggen van contacten. De inzet op Drempelmaatjes is een wisselend succes geweest. De oorspronkelijke inzet was een korte, gerichte ondersteuning (max. 5 maanden) om mensen uit een isolement te helpen, maar in de praktijk bleek dat de begeleiding meer tijd vergt. Er zijn veel huisbezoeken afgelegd en een grote deel daarvan heeft geleid tot een maatje.

Vanuit Welzijn Rijswijk is een zoektocht uitgevoerd naar de beste manieren om eenzame inwoners te benaderen. Het blijkt dat inwoners zich het gemakkelijkst aansluiten bij laagdrempelige gezelligheidsontmoetingen, die niet specifiek gericht zijn op eenzaamheidsbestrijding. De Resto VanHarte maaltijden kennen een goed bereik. Er zijn ook goede mogelijkheden voor aansluiting bij sportieve activiteiten ('Rijswijk blijft staan') of culturele activiteiten, bijvoorbeeld in samenhang met Trias of de Bibliotheek. Zowel 'Welzijn op Recept' als de 'Flatcoach' bereiken goede resultaten.

Het komen tot samenwerking tussen de verschillende Rijswijkse maatschappelijke organisaties als Welzijn Rijswijk, Zonnebloem, Leger des Heils, Vriendendienst, MEE en Rode Kruis rond sociale samenhang en inzet van burgerkracht blijkt lastig. Er is een beginnende oriëntatie op de verschillende activiteiten en er zijn contacten gelegd met de Voedselbank, Flatcoach, Bibliotheek, Trias en de Weggeefwinkel.

Resultaten: De deelnemende Rijswijkers geven aan tevreden te zijn over de ontwikkelde activiteiten, gezamenlijke Resto maaltijden, de koffieochtenden, de wandelclub, de drempelmaatjes- en de buddytrajecten. Het blijkt vooral voor ouderen moeilijk om zelf stappen te ondernemen voor een contact buiten de deur; een steuntje in de rug door een extra uitnodiging of een persoonlijke ontmoeting is van groot belang. De activiteiten van Samen 4 Elkaar hebben een goede bekendheid. Landelijk heeft Rijswijk een expertrol gekregen tijdens een landelijke conferentie in de Week tegen Eenzaamheid (oktober 2016).

Maatschappelijke effecten: Verhoging van participatie in de Rijswijkse samenleving. Bewustwording en acceptatie voor mensen die kwetsbaar en 'wat anders' zijn.

Lessen: De doelgroep is lastig te bereiken. Veel mensen zien zichzelf niet graag betiteld als 'eenzaam'. De Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)- doelgroep is lastig te helpen door een vrijwilligersaanpak. De term 'Samen 4 Elkaar' klinkt positief en is hierdoor een goede benaming van de Rijswijkse activiteiten rond sociale samenhang. Vernieuwing van activiteiten is niet gemakkelijk, want dit vraagt om creativiteit, flexibiliteit en samenwerking tussen verschillende partners. Verbetering van de samenwerking tussen organisaties is een taai proces en vereist vasthoudendheid, lange adem en een stimulerende en verbindende rol van de gemeente.

2. Vrijwilligersacademie

Doel: Opbouwen van een netwerkorganisatie van Rijswijkse organisaties met een gezamenlijk cursusaanbod voor vrijwilligers, en het bevorderen van de deskundigheid van vrijwilligers, verbeteren van de kwaliteit van het vrijwilligerswerk, ontwikkelen van talenten van vrijwilligers en werven van nieuwe (doelgroepen) vrijwilligers.

Terugblik: De Vrijwilligersacademie had een moeizame start, doordat enkele contactpersonen bij de deelnemende organisaties niet meer te traceren waren of tussentijds vertrokken. Voor het aanbod werd grotendeels uitgegaan van het netwerk (bedrijfsleven, serviceclubs) van betrokken coördinator. Het ontwikkelen van een website www.vrijwilligersacademierijswijk.nl kostte enige voorbereidingstijd, maar heeft inmiddels een duidelijke meerwaarde, door het overzichtelijk in beeld kunnen brengen van het aanbod.

Resultaten: De deelnemers zijn tevreden over het aanbod, geven aan zinvolle zaken te hebben geleerd en deze kennis ook te kunnen gebruiken in het vrijwilligerswerk. De vrijwilligers plaatsen het geleerde in een breder perspectief. Aanbieden van de workshops is een blijk van waardering voor vrijwilligers. De deelnemers waarderen dit, evenals het onderlinge contact. Ook de organisaties die gevraagd hebben om maatwerktrajecten, waaronder begeleiding en coaching vanuit de academie, zijn uitermate tevreden.

Maatschappelijke effecten: Verhoging van de kwaliteit van het vrijwilligerswerk; vrijwilligers krijgen handvatten om hun activiteiten effectiever en met meer plezier uit te voeren. Meer Rijswijkse inwoners besteden meer tijd aan vrijwilligerswerk.

Lessen: Komen tot een gezamenlijk aanbod van de huidige convenantpartners blijkt lastig, evenals samenwerking tussen de organisaties die met vrijwilligers werken. Dit vraagt om stimulering en verbinding door de gemeente. Verdere professionalisering is nodig evenals uitbreiding van het aanbod. De vraag vanuit de vrijwilliger kan meer centraal staan. Het aanbod is op te zetten als een leerlijn met verschillende profielen en pakketten. Het aanbod van de Vrijwilligersacademie is ook te benutten voor bewonersinitiatieven. De kracht van het verbinden door samen te werken moet sterker benut gaan worden in de komende periode.

3. Samen sterk bij scheiding.

Doel: Een sluitende integrale aanpak organiseren in Rijswijk rond problematische scheiding, waarin alle functies vertegenwoordigd zijn, van welzijn en onderwijs tot de Raad voor de Kinderbescherming en het Veilig Thuis Team. De zelfredzaamheid van inwoners (en hun kinderen) die te maken hebben met een (echt)scheiding moet versterkt worden. Bovendien moet er aandacht zijn voor specifieke doelgroepen (o.a. mensen/ kinderen met een licht verstandelijke beperking) en moet de integrale aanpak aansluiten bij de landelijke ontwikkelingen en richtlijnen van Jeugdzorg en scheiding (Nederlands Jeugd Instituut (NJI)).

Terugblik: Het project is voortvarend gestart en heeft zich gericht op drie subdoelstellingen, die alle drie gehaald zijn: a) scheidingseducatie voor ouders, kinderen en professionals, b) scholing t.b.v. professionals en opzetten van interventies en c) trainingen voor ouders en kinderen van gescheiden ouders in Rijswijk. Er is een webpagina ontwikkeld op de CJG website van Rijswijk en er zijn diverse trainingen en workshops opgezet. De onderlinge samenwerking tussen aangesloten partijen is erg goed. De jeugdwerkgroep biedt mogelijkheden voor brainstorm, aanvulling en lering. Dit innovatieproject is extern positief geëvalueerd door Movisie en Verwey- Jonker.

Resultaten: Er is een scholingsaanbod op het gebied van vroegsignalering voor (onderwijs)professionals ontwikkeld, er is een overzicht gemaakt van de bestaande interventies en trainingen voor ouders en de kinderen van gescheiden ouders en er is een speciale webpagina verbonden aan de CJG-site <http://www.cjgrijswijk.nl/opvoeden/samen+sterk+bij+scheiding>, met informatie over alle aspecten van (echt)scheidingen; de webpagina is voor iedereen toegankelijk en sluit aan bij de doelgroep lichtverstandelijk beperkten. In de doorontwikkeling van 2017 is aandacht voor duurzame inbedding binnen bestaande structuren, met een belangrijke rol voor de CJG coördinator, die in nauw contact staat met alle samenwerkende partners en de spil is in de preventie. Op maandag 15 mei 2017, de internationale dag van het gezin, is in de regio Haaglanden het Kenniscentrum Kind en Scheiding geopend.

Maatschappelijke effecten: Minder problematische (vecht)scheidingen. Minder jeugdhulpvragen van kinderen als gevolg van problemen bij de scheiding. Verschuiving van zware zorg naar preventie.

Lessen: De nieuwe samenwerkingsverbanden die zijn ontstaan worden gewaardeerd. Deze samenwerkingsverbanden bewijzen hun nut in het bedenken en vormgeven van nieuwe gezamenlijke initiatieven. De projectleider verbindt, stimuleert en zorgt voor duidelijke afspraken; dit zijn belangrijke voorwaarden voor het halen van doelen. Bij de evaluatie van de resultaten zijn inwoners en deelnemers uitgebreid geraadpleegd; dit heeft gezorgd voor een verbetering in webpagina en cursusaanbod.

Eind 2015 zijn nog 2 projecten gestart:

4. Welzijn op Recept

Doel: Het welbevinden van mensen met psychosociale klachten verhogen door hen een welzijnsarrangement aan te bieden dat past bij hun interesse, zodat ze een sociaal netwerk op kunnen bouwen en in staat zijn om actief deel te nemen aan de maatschappij.

Terugblik: Het blijkt meer tijd te kosten dan in eerste instantie gedacht, om het vertrouwen te winnen van de doorverwezen patiënten van huisartsenpraktijk Bakker. Ook de huisarts heeft zich verbaasd over de moeite die het kost om patiënten door te verwijzen naar een welzijnscoach, terwijl dat toch in veel gevallen een reële oplossing biedt. De deelnemers die zich hebben laten overtuigen kijken tevreden terug op het proces en waren bereid deel te nemen aan een filmpje <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/In+de+pers/ideo/default.aspx#folder=708367>

Resultaten: Het welbevinden van de deelnemende patiënten is verbeterd. Er is een 'Welzijn op recept'-overzicht gemaakt: een eerste inventarisatie van het welzijnsaanbod van Rijswijkse organisaties <http://www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl/Innovatieprojecten/welzijnsactiviteiten+en+voorzieningen>

Dit overzicht sluit goed aan op de Rijswijkse hulpwijzer <https://www.hulpwijzerrijswijk.nl> Het ontwikkelde filmpje gaat dienen als reclame voor de mogelijkheid van 'welzijn op recept' in de wachtkamers van andere Rijswijkse huisartsen.

Maatschappelijke effecten: Versterking eigen kracht van Rijswijkse inwoners. Verhoging van het welbevinden. Verminderde eenzaamheidsgevoelens bij de deelnemers. Versterkte wijkgerichte preventieve hulp.

Lessen: Er wordt gewerkt met kwetsbare deelnemers. Patiënten moeten wennen aan een nieuwe benadering en hebben enkele gesprekken nodig om een keuze te kunnen maken uit het welzijnsaanbod. Vaak is er tijd nodig om het vertrouwen van de deelnemers te winnen. Daardoor kost de nieuwe werkwijze meer tijd dan gedacht.

5. Flatcoach

Doel: Ouderen een goede woning en woonomgeving bieden, waardoor ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen.

Terugblik: De start van het project verliep moeizaam. Dit kwam vooral omdat de communicatie over het project niet goed en tijdig is gestart. Er was een ronde nodig waarbij gekeken werd naar het draagvlak voor de flatcoach. Nadat men zich had uitgesproken voor het project en deelname, is een plezierige werkwijze ontstaan waarbij de

inwoners zich inzetten om te komen tot verhoging van de onderlinge samenhang. Er zijn ruimtes in de flats beschikbaar gemaakt voor ontmoeting en activiteiten die door bewoners worden georganiseerd. De flatcoach heeft meerdere keren het nieuws gehaald. Vernieuwend aan het project is ook het werken met talentkaarten: wat kunnen mensen goed/wat doen ze graag, en op welke manier is dat in te zetten in de eigen buurt/ wijk/ flat.

Resultaten: De flatbewoners zijn enthousiast over deze vorm van met plezier thuis wonen. De bestaande activiteiten krijgen een uitbreiding met nieuwe initiatieven en ook het aantal deelnemers stijgt. Er zijn nieuwe ideeën, ook met betrekking tot de buurt (jeu de boules, schoolplein brede school).

Maatschappelijk effecten: Meer sociale samenhang in de Bernhard- en de T. Brandsmaflat. Versterking van preventieve hulp in de wijk. Inwoners blijven met meer plezier langer thuis wonen.

Lessen: Het is heel belangrijk om bewoners vanaf de voorbereidingsfase goed te betrekken bij de innovatie ideeën. Het kost tijd om te komen tot vernieuwing. Tijdens de tussentijdse evaluaties is al aandacht nodig voor de mogelijkheden tot uitbreiding en borging.

In 2016 zijn 6 projecten gestart:

6. Happy Fit! voor de Jeugd

Doel: Bevorderen van de fysieke en psychische gezondheid, bij kinderen van 4 tot 12 en hun ouders, met accent op preventie van overgewicht; waarbij kinderen elkaar stimuleren bij het aanleren van een gezonde leefstijl.

Terugblik: De aanlooperperiode kost tijd; samenwerkende organisaties moeten aan elkaar wennen en de doelstellingen en activiteiten op elkaar afstemmen. De aftrap is feestelijk georganiseerd, met een kick off en met inzet van Rijswijkse ambassadeurs. Er is ingezet op activiteiten op scholen, met ouders en in de wijk. De activiteiten en lessen zijn interactief en leuk.

Resultaten: Er is een impuls gegeven aan het gezond in beweging komen van kinderen in Rijswijk. Er is een goede samenwerking en kruisbestuiving ontstaan tussen de verschillende partners, met veel kennis, kunde en expertise bij de partners op het gebied van bewegen, sporten, gezonde voeding, opvoeding en psychisch welbevinden. Er zijn 10 ambassadeurs in opleiding om een gezonde leefstijl aan te moedigen. Drie ontwikkelde workshops: 'Happy Fit met je lijf',

'Happy Fit met gezonde voeding' en 'Happy Fit met jezelf' zijn gegeven op de Petruschool, de Godfried Bomansschool en de Steenvoordeschool. Ontwikkelde wijkactiviteiten zijn o.a.: ambassadeurs, superchefs, schaatsen en gezonde traktaties.

Maatschappelijke effecten: Toename gezonde leefstijl van kinderen en ouders, bewuste keuze voor gezonde alternatieven en stabilisatie en afname van de groei van overgewicht 4-12 jaar. Versterking van preventieve wijkgerichte aanpak.

Lessen: De bijdrage van sport aan versterking van de sociale samenhang is groot. De samenwerkende organisaties zorgen voor een gezonde kruisbestuiving op het gebied van bewegen, voeding, opvoeding en welbevinden. De inzet van ambassadeurs kost extra voorbereidingstijd. Voor de activiteiten in de wijk en met ouders zal een coördinator noodzakelijk blijven, gezien de vele deelnemende partners en het belang van een goede afstemming. Op scholen is duurzame inbedding mogelijk ('gezonde school'). Hierbij is het tijdig aanhaken van scholen een aandachtspunt; goede communicatie over de activiteiten van Happy Fit! is belangrijk (jaarkalender).

7. Jongerenhuisvesting

Doel: Passende huisvesting bieden voor jongeren tussen de 17,5 en 23 jaar, met een jeugdhulpachtergrond, waardoor jongeren kunnen opgroeien in hun eigen wijk en betere kansen hebben voor het opbouwen van een sociaal netwerk, het afronden van een schoolopleiding en/of het vinden van een baan.

Terugblik: Het project heeft een ambitieuze doelstelling en raakt meerdere terreinen: o.a. jeugdhulpverlening en wonen. Dit zorgt voor veel extra overlegmomenten, behoefte aan duidelijke afspraken en ontwikkeling van protocollen. De tevredenheid van de eerste deelnemer is groot.

Resultaten: Inmiddels heeft de eerste jongere een woning aangeboden gekregen, zie ook <https://www.rijswijk.nl/nieuws/eerste-jonge-huurder-begeleid-wonen> Het jongerenhuisvestingsproject werkt met ExpEx, ervaringsdeskundige jongeren uit de jeugdhulp die zich inzetten als adviseur (voor gemeentelijk beleid en voor professionals) en als maatje. De ExpEx zullen vanaf 2018 onder de coördinatie van Welzijn Rijswijk vallen.

Maatschappelijke effecten: Betere ontwikkelingskansen voor Rijswijkse jongeren, met minder kans op negatieve effecten als schooluitval, jeugdwerkloosheid en overlast. Versterken van burgerkracht (ExpEx) en wijkgerichte hulp, in samenhang met gespecialiseerde hulp. Vergroten

van de wijkbetrokkenheid.

Lessen: De voorbereiding van een vernieuwende aanpak kost voorbereiding en tijd. Het aantal jongeren dat kan deelnemen aan dit project is klein en vereist per deelnemer een zorgvuldige voorbereiding. Het resultaat kan uiteindelijk wel groot zijn, maar dat is niet eenvoudig te meten. De samenwerking met woningbouwcorporaties is een aandachtspunt; het vrijkomen van woningen voor deze doelgroep gaat minder snel dan verwacht.

De bredere inzetmogelijkheid van de ExpEx is een grote winst voor de innovatie in Rijswijk; er is bijv. een ervaringstheater en een participatieactiviteit opgezet.

8. Crew in de Bogaard- sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren

Doel: Optimale (arbeids)participatie met toekomstperspectief voor schoolverlaters van het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) en Praktijkonderwijs (Pro). Jongeren doen in teamverband werkervaring op met afwisselende werkzaamheden in het winkelcentrum In de Bogaard. De Crew in de Bogaard is voor deze jongeren een springplank naar werk.

Onder begeleiding van de Rijswijkse jongerencoach Pro/VSO en in samenwerking met zorgpartner Middin verrichten jongeren diverse werkzaamheden, zoals bankjes schilderen, bloembakken onderhouden, zwerfvuil opruimen en lopen zij stages bij winkeliers. Zo ontdekken ze waar hun talenten en interesses liggen. Daarnaast is er aandacht voor sociale- en werknemersvaardigheden. Een preventieve innovatieve werkwijze voor kwetsbare jongeren door samenwerking tussen de gemeentelijke afdelingen Werk & Inkomen, Economie, Stadsbeheer, Onderwijs en samenwerking met Middin en winkeliers in de Bogaard.

Terugblik: Het project komt in de gemeente tot stand door samenwerking tussen verschillende afdelingen en de winkeliers in de Bogaard. De pilot kent een lange voorbereidingstijd tussen de gemeente en zorgpartner Middin. Ook organisaties in het Sociaal Domein hebben te maken met de transitie in het werkveld door

veranderende wetgeving. De jongeren doen vrijwillig mee en zijn erg enthousiast en trouw aan de groep. Bindende factor is de jongerencoach, die het vertrouwen weet te winnen van de jongeren die vaak meerdere hulpverleningstrajecten achter de rug hebben. Jongeren doen schoonmaakklassen, knappen bankjes op in de openbare ruimte, helpen bij het schoonhouden en decoreren van het Bomenplein. Daarnaast zijn ook de winkeliers (Mediamarkt, Perry Sport en AH XL) enthousiast voor dit sociale project en zorgen voor diverse stage plekken. Zie ook : <https://rijswijk.tv/?s=jongeren+in+de+bogaard>

Resultaten: Met de pilot is een voortraject naar werk ontstaan binnen een bestaande lokale logistiek. De eerste groep van 5 jongeren hebben inmiddels een baan, waarvan 3 jongeren in het winkelcentrum in de Bogaard zelf. In samenwerking met het Rijswijks Werkcentrum is voor elke jongere een passende werkplek gezocht. De tweede groep van 6 jongeren is nu ruim een maand bezig. Na 1 maand deelname in de Crew ontstaat een goed beeld van de jongere. De verbinding naar werk wordt momenteel gemaakt. Twee jongeren zijn al op proef bij een

Rijswijkse werkgever met zicht op een baan. De pilot krijgt een structurele plek in het gemeentelijke beleid van Werk & Inkomen. Er is een intentieverklaring ondertekend tussen de gemeente (Werk & Inkomen en Economie) en de vereniging Belangen Bedrijven Rijswijk. Er zijn diverse maatregelen genomen om de weg naar leren en werken te ondersteunen: Leerwerkcheque, Leerwerkmakelaar, jongerencoach Pro/VSO.

Maatschappelijke effecten: Aansluiting van school naar werk, waardoor jongeren een directe aansluiting op de arbeidsmarkt krijgen en zoveel mogelijk lokaal aan het werk gaan. Uitbreiding van het Rijswijkse preventieve aanbod naar werk voor kwetsbare jongeren.

Lessen: Nieuwe samenwerkingsverbanden zijn nodig tussen gemeentelijke domeinen, ondernemers en zorgorganisaties. Dit kost tijd en energie, maar het enthousiasme en rendement is uiteindelijk groot.

9. Samen tegen schulden

Doel: Verminderen van het aantal inwoners met problematische schulden; 40 inwoners met problematische schulden en/of administratieve problemen krijgen ondersteuning van vrijwilligers om hun financiële zelfredzaamheid te vergroten.

Terugblik: In Rijswijk is veel tijd besteed aan het integreren van het nieuwe initiatief in het bestaande aanbod. De integratie van de schuldhulpketen is nog niet volledig afgerond met de inzet van de vrijwilligers van Humanitas en STEK, maar het blijkt wel een belangrijke stap en stimulans daarvoor.

Resultaten: Uitbreiding van het preventieve, wijkgerichte aanbod op het gebied van schuldhulpverlening. De hulp van vrijwilligers is aanvullend op de formulierhulp en functioneert als ondersteuning van deelnemers naast de eventuele begeleiding van wijkteam en gemeente.

Maatschappelijke effecten: Versterking van de mogelijkheden om schuldenproblematiek vroegtijdig aan te pakken; inzet van eigen kracht van inwoners en burgerkracht van vrijwilligers. Verminderde Rijswijkse schuldenproblematiek, verschuiving van zware problemen (huisuitzettingen) naar preventieve hulp. Verbeterde ketensamenwerking rond schuldhulpverlening door Welzijn Rijswijk (formulierhulp), Sociaal Wijkteam, Humanitas, STEK en afdeling Sociale Zaken van de gemeente, o.a. door activiteiten als grip-op-je-administratie-dag en spreekuur familierecht. Verbetering sociale samenhang.

Lessen: Het netwerk van betrokken partners bij schuldhulpverlening is erg complex. De partners in de schuldhulpverleningsketen werken vanuit de eigen expertise steeds meer samen om inwoners met schulden te helpen. Daarbij moeten ze over de eigen grenzen en schuttingen heen kijken en tot samenwerking komen. Dat is soms lastig. Inwoners waarderen de hulp van vrijwilligers die naast hen komen staan bij het oplossen van financiële vraagstukken. Er zijn nog niet voldoende Rijswijkse vrijwilligers; hiervoor is een aanvullend communicatietraject noodzakelijk.

10. Ontmoetingscentrum

Doel: Het aanbieden van activiteiten voor dementerende ouderen en hun mantelzorgers, in de buurt waar deze ouderen wonen. Laagdrempelige dagbesteding waar ook mensen zonder vermoedens van dementie zonder indicatie terecht kunnen. Tevens is het streven het aanbod in de toekomst uit te breiden tot de somatische doelgroep.

Terugblik: Bij innovatie op meerdere terreinen (Welzijn en ouderenzorg), geldstromen (Wmo

en Wlz) en in samenhang met andere gemeenten (Den Haag, Delft en Westland) is het moeilijk om voortvarend te starten. Het idee in Rijswijk biedt kansen, vanwege de geïntegreerde aanpak vanuit diverse organisaties en de laagdrempelige wijkgerichte opzet.

Resultaten: De projectleider start 6 juni.

Maatschappelijke effecten: Ouderen blijven langer thuis wonen. Ondersteuning van de mantelzorger. Dure hulp 'aan de achterkant' vervangen door goedkopere hulp 'aan de voorkant'. Versterking sociale samenhang en wijkgerichte hulp, in afstemming met gespecialiseerde hulp.

Lessen: De samenwerkingspartners hebben elk hun eigen organisatiestructuur; dat werkt in het komen tot gemeenschappelijke afspraken en acties vertragend. Het ontmoetingscentrum heeft te maken met WMO en WLZ; deze verschillende financieringsstromen leiden tot een complexere begroting, waarbij het noodzakelijk is om over de schotten heen te kijken. De betrokken organisaties (Welzijn Rijswijk, Cardia, Florence) zien de meerwaarde van het omvormen van de huidige dagbestedingsvoorzieningen naar een Ontmoetingscentrum en zijn gemotiveerd om dit tot een succes te maken.

11. Rijswijk blijft staan

Doel: Versterking van de gezondheid, fitheid, sociale contacten en weerbaarheid van ouderen. Terugdringen van het relatief hoge percentage ouderen in Rijswijk dat na een val opgenomen wordt in het ziekenhuis.

Terugblik: De eerste groep is voortvarend gestart. Er is veel belangstelling voor de cursus. De Rijswijkse inwoners stellen maatwerk op prijs en zoeken naar mogelijkheden om het aanbod te integreren in de eigen buurt.

Resultaten: 8 deelnemers aan de eerste groep 'Rijswijk blijft staan' in Sportcity. Project is net gestart. Tussenevaluatie eind 2017.

Maatschappelijke effecten: Ouderen blijven langer thuis wonen. Betere gezondheid van ouderen. Minder medische begeleiding als gevolg van valincidenten.

Lessen: De valpreventie draagt ook bij aan de versterking van de sociale samenhang

Regionaal innovatieproject , in samenwerking met Delft, Westland en Midden/ Delfland

12. Strandgoed Ter Heijde

Doel: Het realiseren van een laagdrempelig logeerkamer/respijtvoorziening dat een (vakantie)verblijf biedt voor mensen met een lichte dementie en/of een somatische beperking, en aan mantelzorgers de gelegenheid geeft even op adem te komen. Daarnaast, vaststellen

aan welke criteria een logeershuis moet voldoen om eventueel uit te breiden naar Gehandicaptenzorg (GZ) en GGZ.

Terugblik: Bij dit regionaal project zijn een groot aantal partners betrokken. Het heeft tijd nodig om bekendheid te krijgen binnen de regio. Het aantal deelnemers is hierdoor in de aanloop fase lager dan verwacht. Rijswijk maakt nog niet optimaal gebruik van de mogelijkheden van Ter Heijde, hoewel er wel veel bekendheid aan is gegeven, onder andere via de themapagina's Zorg en Welzijn in Groot Rijswijk en het informeren van alle huisartsen. Het werken met vrijwilligers blijkt lastiger dan van te voren is ingeschat. Inmiddels is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden, kansen en knelpunten. De aanbevelingen bieden nieuwe doelstellingen voor de tweede pilotfase tot januari 2018: gemiddelde bezetting van 60 %, goede balans van herkomst van gasten uit de regio, goede aansluiting op de ketenzorg, passend aantal vrijwilligers en goed uitgewerkte financieringsstructuur voor de periode vanaf januari 2018.

Resultaten: De tevredenheid van de deelnemers is goed. Voor de tweede pilot fase zijn duidelijke aanbevelingen opgesteld, waaronder het advies om de doelgroep niet uit te breiden naar GZ en GGZ; ook is een checklist voor het opzetten van een logeershuis opgesteld en 10 casus beschrijvingen van gebruik van het logeershuis.

Maatschappelijke effecten: De mantelzorgers geven aan het fijn te vinden om even niet te hoeven zorgen. Het logeershuis zorgt ervoor dat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen en ook tijdig extra hulp in schakelen.

Lessen: Tijdens de eerste pilotfase is veel geleerd; zowel op het gebied van de zorgvraag, intake, ketenregie, inzet en coördinatie van vrijwilligers en personeel, bezetting financiën, als over het proces en de benodigde projectorganisatie. Deze lessen vormen de basis voor de opstelling van de nieuwe doelstellingen voor de tweede pilotfase.

In voorbereiding zijn nog:

13. Cyberpesten

Komend schooljaar zal op het Voortgezet Onderwijs (VO) het innovatieve project Social media/Cyberpesten van start gaan. Dit project richt zich op eerstejaars leerlingen op het VO; het doel is om samen met de school te komen tot een plan van aanpak voor bewustwording van het gebruik van social media, onder andere om pesten tegen te gaan en om jongeren weerbaarder te maken.

14. Geld zonder geweld

Voorlichtingscampagne over omgaan met geld voor VO- scholen.

In onderzoek zijn:

15. Talentenscan

Talenten aanspreken van zorgjongeren.

16. Samen sterk wijken

Ontwikkelen van wijken waarin de bewoners begrip hebben voor onderlinge verschillen (leeftijd, opleiding, sociale klasse, geboorteland en gezondheid) en zich inzetten voor gezamenlijke initiatieven. Het realiseren van een sluitende keten van zorg en welzijn in de

wijk. In de 'samen sterk wijken' kunnen de resultaten van verschillende innovatie projecten met elkaar worden verbonden.

4. Belangrijkste algemene resultaten en maatschappelijke effecten

Samenvattend zijn de belangrijkste resultaten:

1. Nieuwe richtingen zijn ingeslagen binnen bestaande domeinen en werkwijzen.
2. Nieuwe samenwerkingsverbanden zijn ontwikkeld tussen domeinen als: onderwijs, zorg en welzijn, jeugdhulp, arbeidsparticipatie, wonen, werk en ondernemen, gezondheidszorg, sport, schuldhulpverlening, armoedebestrijding.
3. Nieuwe werkvormen en communicatiemogelijkheden zijn benut bij kennisdeling en communicatie.
4. Een begin is gemaakt met een nieuwe cultuur van samenwerking en kennisdeling rond opgaven en thema's.
5. Het ideaalbeeld zoals beschreven in het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn is dichterbij gekomen, door het versterken van: (a) de sociale samenhang (b) de inzet van burgerkracht (c) de wijkgerichte hulp (d) stimulering en regie door de gemeente.

5. Belangrijkste lessen en verbeterpunten

5.1 Organisatie van het innovatieproces

Het innovatieprogramma is gestart met het opbouwen van een projectorganisatie bestaande uit een projectgroep, een adviesgroep, werkgroepen en subwerkgroepen, met medewerkers van een aantal netwerkpartners. De subwerkgroepen stellen een plan op voor een innovatieproject en doen een subsidieaanvraag. Plan en aanvraag worden, na advies door een adviescommissie, besproken door de projectgroep.

Gaandeweg is gebleken dat deze manier van organiseren leidt tot:

- lange voorbereidingstijd van de innovatievoorstellen in de subwerkgroepen
- dubbelrol van de subwerkgroepvoorzitters in de projectgroep, wat besluitvorming over de nieuwe aanvragen bemoeilijkt
- focus op plannen en overleg daarover, en niet op realiseren van innovatie, en uitwisselen van kennis en lessen en ideeën.

Verbeterpunten

1. Vanaf 2017 wordt de werkwijze van co-creatie gehanteerd: een werkgroepje van betrokken inwoners of organisaties met een idee voor vernieuwing van het sociale domein, maakt in korte tijd een plan. Ze worden daarbij ondersteund door de programma manager innovatie sociaal domein, die de hoofdlijnen van het plan afstemt met de wethouders.
2. De projectgroep krijgt een bredere samenstelling, als afspiegeling van de betrokkenen in Rijswijk bij de innovatie van het Sociaal Domein (beleid Wmo, Jeugd, Werk en Inkomen, inwoners, onderwijs, economie en bedrijfsleven) en adviseert over de hoofdlijnen van de innovatie van het sociale domein, draagt ideeën aan en beoordeelt (eventueel in een snelle schriftelijke ronde) de plannen voor nieuwe innovatieprojecten en de voortgang van al lopende projecten. De afzonderlijke adviesgroep vervalt. Na een positief advies van de projectgroep zet de wethouder het plan en de subsidietoekenning in gang.

5.2 Kennisdeling en communicatie

Veel aandacht is besteed aan de communicatie over de innovatieprojecten via Groot Rijswijk, Feel Good radio en TV, gemeentelijke website, facebook, Youtube, filmpjes en foto rapportages.

De website 'innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl' heeft de functie van etalage van de innovatie van het sociaal domein in Rijswijk, en laat zien wat er stap voor stap aan activiteiten is ontplooid, aan de hand van korte

nieuwsberichtjes, foto's en filmpjes. Zeer regelmatig zijn nieuwsflitsen rondgestuurd aan het netwerk van professionals dat met de website verbonden is.

Elk half jaar is een kennisdelingsbijeenkomst georganiseerd, om kennis uit te wisselen, ideeën op te halen, lessen te trekken, en om de betrokken bij de innovatie van het sociaal domein te enthousiasmeren en te stimuleren. In juni 2016 is bijvoorbeeld gebruik gemaakt van posters met daarop per innovatie project de belangrijkste resultaten en lessen, ter bespreking tijdens een 'postermarkt'.

Verbeterpunten:

1. Zorg voor meer uitwisseling van informatie en ervaringen tussen de projectleiders van de innovatieprojecten (o.a. evaluaties, foto's, filmpjes en teksten).
2. Bereid in overleg met de projectleiders van de lopende projecten de inbreng voor, voor de kennisdelingsbijeenkomsten.
3. Verbreed de deelname aan de kennisdelingsbijeenkomsten naar onderwijs en bedrijfsleven.
4. Probeer bij elk innovatieproject nog beter de betreffende doelgroep te bereiken en te zorgen voor feedback vanuit de doelgroep. Betrek alle stakeholders zo vroeg mogelijk bij de planvorming.
5. Probeer in de projecten de communicatie over resultaten nog verder te verbeteren en zo veel mogelijk Rijswijkse inwoners te bereiken.

5.3 Borging en verbreding

De innovatieprojecten zijn bedoeld als een impuls om beweging te krijgen in de innovatie van het sociaal domein. Om die beweging vast te houden is borging nodig door:

1. projectgelden te vervangen door structurele bekostiging.
2. tijdelijke medewerkers te vervangen door vaste
3. projectorganisaties over te laten gaan in bestaande organisatie verbanden.

Daarnaast is het nodig om voort te bouwen op de resultaten van de innovatieprojecten en deze resultaten uit te bouwen, door:

1. de innovatieprojecten te verbreden wat betreft deelnemende organisaties, bijvoorbeeld naar werkgevers en werkgever organisaties.
2. de innovatieprojecten te verbreden naar andere domeinen: onderwijs, werk en inkomen, wonen, economie en leefbaarheid.

5.4 Samenwerking en organisatiecultuur

Door de invoering per 1/1/2015 van de Wmo-2015, de Jeugdwet en de Participatiewet, is het mogelijk om taken en budgetten die eerst van elkaar gescheiden waren met elkaar in verband te brengen en anders te organiseren.

In de bestaande organisatiecultuur speelt het beschermen van het eigen terrein, takenpakket en budget nog vaak een belangrijke rol. Voor kansrijke innovatie van het sociaal domein is het nodig om taken en terreinen die gescheiden waren met elkaar te verbinden en te komen tot samenwerken over bestaande grenzen heen. Dat kost veel tijd, inspanning en vasthoudendheid.

In de innovatieprojecten die tot dusver zijn uitgevoerd is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een cultuur

van samenwerking en werken vanuit thema's en maatschappelijke opgaven. Veel betrokkenen in de innovatieprojecten geven aan dat op dit punt vooruitgang geboekt is. Zij zien de nieuwe samenwerkingsrelaties als een belangrijke opbrengst en ook als een uitgangspunt voor verdere vernieuwing van werkprocessen.

6. Financiën

- Het innovatiebudget van €450.000 is in 2016 in zijn geheel besteed voor het innovatieprogramma. De inzet van dit budget is te zien als een investering in nieuwe werkwijzen en samenwerkingsverbanden. Enkele innovatieprojecten zijn (deels) bekostigd vanuit het budget voor Jeugd of het budget voor Werk en Inkomen.
- In 2017 is opnieuw een budget van €450.000 beschikbaar, voor het doorzetten van de al lopende innovatieprojecten, en voor nieuwe projecten, o.a. : verkennen van het gebruik van domotica, participatieactiviteiten voor de jeugd, preventie jeugdwerkloosheid, werkgelegenheidsprojecten en het versterken van sociale samenhang en burgerkracht in de wijken ('Samen Sterk Wijken'). Ook vanuit Jeugd en Werk en Inkomen is in 2017 aanvullend budget beschikbaar. Een inventarisatie van de gezamenlijke budgetten voor 2018 is op korte termijn noodzakelijk.
- Financiële borging van de lopende projecten in de bestaande financieringsstructuur is een belangrijk aandachtspunt .

7. Conclusies

1. Het ideaalbeeld zoals beschreven in het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn is dichterbij gekomen, met name dankzij de innovatieprojecten die in gang gezet zijn.
2. Er is een breed netwerk van betrokkenen bij het innovatieproces opgebouwd, dat samengebonden wordt door de website www.innovatiesociaaldomeinrijswijk.nl Deze website fungeert ook als een uitnodigende en stimulerende etalage van de vorderingen in de innovatie van het sociaal domein in Rijswijk .
3. Bij de innovatie van het Sociaal Domein is tot nog toe vooral veel aandacht uitgegaan naar de beleidsterreinen Zorg en Welzijn en Jeugd. In de vervolgfase zal verbreding plaatsvinden naar andere beleidsterreinen, bijvoorbeeld door andere sectoren zoals onderwijs en bedrijfsleven bij de innovatie te betrekken.
4. Er zijn nieuwe samenwerkingsrelaties ontwikkeld tussen verschillende maatschappelijke organisaties in Rijswijk en domeinen. Deze samenwerking in stand houden en verder uitbouwen is essentieel voor het doorzetten van de innovatie van het sociaal domein.
5. Het is belangrijk dat de vaart die nu is opgebouwd vastgehouden wordt.
6. In de volgende fase van de innovatie van het sociaal domein zal:
  - a) de betrokkenheid van de inwoners verder versterkt worden door het inrichten van inwonerspanels;
  - b) de Haagse Hogeschool meedenken met het Rijswijkse innovatieprogramma, o.a. door meting en inzetten van stagiaires;
  - c) de samenwerking tussen organisaties, gemeentelijke opgaven en domeinen verder uitgebouwd worden.
  - d) uitgeprobeerd worden wat de mogelijkheden zijn van Domotica, bijvoorbeeld door Wmo aanpassingen voor langer thuis wonen;
  - e) uitgeprobeerd worden hoe vorm gegeven kan worden aan een sluitende keten van zorg en welzijn in de wijken: de 'Samen Sterk Wijken' waarin de bewoners begrip hebben voor onderlinge verschillen (leeftijd, opleiding, sociale klasse, geboorteland en gezondheid) en zich inzetten voor gezamenlijke initiatieven.